מג: מי שהוציאוהו פרק רביעי עירובין

ואסור לשתות יין כל ימי החול. ול״ת מאי שנא דלא אסרינן כהן לשתות לעולם יין כדאמרינן בסנהדרין (ד׳ כב:) אבל מה לעשה שמקנתו קלקלתו פי׳ שעברו כמה שנים שלא נגנה הבית ואמאי לא חיישינן לבן דוד כי הכא וי״ל דהתם ליכא איקורא דאפשר בכהן אחר או ייחס מעבו אבל הכא אי אתי עובר על גזירותו וכפ״ק דגיטין (ד׳ ה:) נמי אמרינן חיישינן לשמא יבנה ור״ת מפרש ביום שבן דוד בא שראוי לבא והשתא לא קשיא מידי וניחא נמי מה שמקשינן אמאי אסור והלא משיח בן יוסף יש לו לבא תחילה ועדיין לא בא אבל קשה אלי דפריך בסמוך בחול נמי לשתרי דהא לא אתא אליהו מאתמול מ״מ היה ראוי לבא י״ל דלפי המסקנא פריך דמוקמינן דקאי בשבת וקנדל מעוס הכי פריך בחול לשתרי יום שנדר בו שאינו ראוי לבא באותו יום הואיל ולא אתא אליהו מאתמול: **דלא אתא אליהו בשבת.** ול״ת ולמא אתי בשבת. ויכשר בשבת וי״ל דקרא הנני שולח לכם את אליה הנביא לפני בא יום ה׳ משמע ביום שבא יבאר:

האי תנא ספוקי מספקא ליה. (ו) והיינו דתנן בפרק קמא דפסחים (ד׳ יג.) דקאמר לדברין אף תלויות לא ישרפו שמא יבא אליהו ויטהרם איכא למימר נמי מספקא ליה והוא שמשיב ג) בכר מוכטח להם לישראל שאין אליהו בא בשבת ולא בערב שבת ולא בערב יו״ט נראה לי דהכי פירושו כי היכי דלא בא לא בערב שבת ולא בערב י״ט מפני הטורח של תקון סעודה הכי נמי בשבת קודם אכילה מפני טורח סעודת שבת:

ד) **מותרין** אתם שבכר הייתי מסתכל בשפופרת וכו׳.

אפילו לרבי מאיר דאמר לקמן מי שיצא בדרך ועמד והרי הוא סמוך לעיר אם לא היתה כוונתו לכך לא יכנס הכא מתכוונים היו לשבות בעיר והיו סומכין על שפופרת של ר״ג: **יתיב** רב נחמן בר יצחק **אחוריה דרבא יתיב רבא קמיה דרב נחמן.** הכא * משמע דרב נחמן בר יצחק אלו היינו רב נחמן סתם וכן בכמה מקומות ולא כפ״ה דסוף פרק כל הגט (גיטין ד׳ לא:) דקאמר רב נחמן בר יצחק אמא לא לריכנא להו פירוש לבי ריש גלותא ופ״ה התם משום דהוי אחנו של ריש גלותא דהא רב נחמן סתם הוי אחנו של ריש גלותא דמוכח בהעור והרוטב (חולין ד׳ קכד.) אלא הא דקאמר לא לריכנא משום דעשיר היה ורב נחמן סתם הוא רב נחמן בר יעקב דהא רב נחמן סתם היה מבירו דרב ששת ובירושלמי מוכח דרב נחמן בר יעקב היה מבירו דרב ששת וגם בשום מקום בש״ס אינו מזכיר בפירוש רב נחמן בר יעקב אלא אבל רב נחמן בר רב חסדא או רב נחמן בר יצחק (ז): **ויתיב** רבא וקמבעיא ליה גרסינן ול״ג אמר ליה רב נחמן בר יצחק דהכא פשיטא ליה במחילה של בני אדם שמותר לעשות ובחר הכי פריך רב נחמן בר יצחק לרבא מנפל דופנה לאסור לעשות:

אילימא בדלא מלו גברי. ואם תאמר כי לא מלו גברי נמי ילך אל מקום שהמחילה מגעת ואחר כך יעשה היקף אחר עד שיגיע לתחום ויש לומר כיון שכבר עשו פעם אחת ידעו שלדעת כן עשו ואסור מכאן ואילך כדמסיק בסמוך בשמעתין: או

ואסור לשתות יין כל ימות החול אי אמרת בשלמא יש תחומין היינו דבשבתות ובימים טובים מותר אלא אי אמרת אין תחומין בשבתות ובימים טובים אמאי מותר שאני התם דאמר קרא [1]הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגו׳ והא לא אתא אליהו מאתמול אי הכי בחול כל יומא ויומא נמי לישתרי דהא לא אתא אליהו מאתמול אלא אמרינן לבית דין הגדול אתא הבא נמי לימא לבית דין הגדול אתא [2]כבר מובטח להן לישראל שאין אליהו בא לא בערבי שבתות ולא בערבי ימים טובים מפני הטורח קא סלקא דעתך מדאליהו לא אתא משיח נמי לא אתי במעלי שבתא לישתרי אליהו לא אתי משיח אתי דכיון דאתי משיחא הכל עבדים הן לישראל בחד בשבא לישתרי לפשוט מינה דאין תחומין דאי יש תחומין בחד בשבא לישתרי דלא אתא אליהו בשבת האי תנא [3]ספוקי מספקא ליה אי יש תחומין או אין תחומין ולחומרא דקאי אימת דקא נדר אילימא דקאי בחול כיון דחל עליה גזירות היכי אתיא שבתא ומפקעא ליה אלא [4]דקאי בשבתא וקא נדר וביום טוב וקא נדר וההוא יומא דשרי ליה מיכן ואילך אסיר ליה: פעם אחת לא נכנסו לגמל וכו׳: תנא שפופרת היתה לו לרבן גמליאל שהיה מביט וצופה בה אלפים אמה ביבשה וכנגדה אלפים בים הרוצה לידע כמה עומקו של גיא מביא שפופרת ומביט בה וידע כמה עומקו של גיא והרוצה לידע כמה גובהו של דקל מודד קומתו וצלו וצל קומתו וידע כמה גובה של דקל הרוצה שלא תשרה חיה רעה בצל קבר נועץ קנה בד׳ שעות ביום ויראה להיכן צלו נוטה משפיע ועולה משפיע ויורד נחמיה בריה דרב חנילאי משכתיה שמעתא ונפק חוץ לתחום אמר ליה רב חסדא לרב נחמן נחמיה תלמידך שרוי בצער אמר לו [5]עשה לו מחיצה של בני אדם ויכנס יתיב רב נחמן בר יצחק אחוריה דרבא ויתיב רבא קמיה דרב נחמן א״ל רב נחמן בר יצחק לרבא מאי קא מבעיא ליה לרב חסדא אילימא בדמלו גברי עסקינן וקא מבעיא ליה הלבתא כרבן גמליאל

כשבת לעשות הנגין יגעון קנה בארבע שעות ביום שאותה שעה מתמיל השמש להתחמם והלל לוגן ונוח כדאמרינן בברכות (ד׳ מ.) וחם השמש ונמס[6] אי״ז שעה שהשמש חם והלל לוגן הוי אומר זה ארבע שעות ולפיכך חיות מתאוות ללל באותה שעה ולאותו לד שיראה זה שלל הקנה נוטה יספע הנגין ויעשה שיפוע אריך שלא יהא נוטה לו לל ואע״פ שכשתקוב החמה יהיה לו לל ללד אחר כיון דבהתיא שעתא ליכא לל מו לא אתיא מיה להתלונן בגילו דהתיא שעתא אזלא עד דמשכחא ועוד דלאחר ארבע שעות אף הלל חם ולא איכפת לה לחיה בלל: **כדמלו גברי.** שהיו לו אנשים הרבה שיכולין לנאת חוץ לתחום כגון שעירבו לעשות לו מחיצה מבאן וממילה מבאן ממקום שהוא שם עד התחום: **הלכה כרבן גמליאל.** דליכא ליה מחיצות אלא שבת בהן מבעוד יום כדאמר לעיל (מב:) גבי דיר וסהר דלא דילמא פשיטא ליה דהלכה כרבן גמליאל והכא הוא דלא מלו ליה גברי עד תוך התחום אלא עד כ׳ אמות סמוך לתחום: וקמיבעיא

ואסור כל ימות החול. דילמא אתי: **לפני בא יום ה׳.** לפני ביאת בן דוד יבא אליהו לבשר: **מפני הטורח.** שמיחין לרבי שבת והולכין להקביל פניו: **עבדים הן.** ואין לישראל טורח דאיכא דטרח להו: **בחד בשבא לשתרי.** דודאי לא אתי משיח היום דהא אתמול בשבת לא אתא אליהו ומדקאמר ליה ליפשוט דחיים לדילמא אתא אליהו ואין תחומין למעלה מעשרה: ומשנינן מהא לא מיפשוט דאין תחומין דדילמא ספוקי מספקא ליה להאי תנא דדילמא אין תחומין ומש״ה אסר בחד בשבא ולאומרא אבל מפשט לא פשיטא ליה דמילף התירא מיניה: **כיון דחל עליה גזירות.** בע״ש ומספקא דילמא אתי משיח היום לב״ד הגדול היכי מיסתרי לשתות למחר בשבת ליומא דילמא אתא לב״ד הגדול מאתמול: **דקאי בשבא וקא נדר כי״ט וקא נדר.** כלומר כשקיבל נדר זה היה שבת או י״ט והיינו דקתני מותר לשתות בשבתות וימים טובים אותה שבת או אותו י״ט שנדר אבל מכאן ואילך אסור ואפי׳ בשבת דילמא אתא אתמול בן דוד וחל עליה גזירות: **שפופרת.** קנה חלול וכשהוא ארוך אין לופין בו למרחוק וכשהוא קלר לופין בו יותר והיתה שפופרת של רבן גמליאל מתוקנת למדת לפיית אלפים אמה בים אמה ביבשה: **כמה עומקו של גיא מביא שפופרת ומביט בה.** ביבשה ומדוד כמה אמות הוא יכול לצפות בה ואח״כ ילך על שפת הגיא ויצפה בה לעומקו ויתרחק לאחוריו עד שיכחין שבמקום שכלה עומקו של גיא שם כלה לפיית השפופרת שאם יתרחק עוד מעט לא יראה את קרקעית הגיא וידע שעומקו של גיא והרחקתו שנתרחק משפתו הוי כמדת לפיית השפופרת: **גובהו של דקל.** ומתירה לעלות בו ולמודדו: **ימדוד אלו.** של דקל: **ולל קומתו.** של עלמו. ופעמים שהלל רבה על המיצל ופעמים שהמיצל רבה על הלל בשאמה עומדת בגובה הרקיע לל כל דבר הוי קטן וכשאמה בשיפולו הוי לל ארוך הלכך מודד אף לל קומתו ולפי מה שיראה שיבה לל קומתו על קומתו ידע שריבוי לל הדקל על הדקל או כפלים או שלש או רביע: **הרוצה שלא תשרה חיה רעה בלל קבר.** כעין מצבה היו מציבין על הקבר כעין שאנו מגביהין ומוכרין בו עפר ומשפע לכאן ולכאן והיולה שלא תבא חיה רעה להתופף בלל הקבר מפני חוס השמש ויריח את המת ויחטטנו: **נועץ קנה בד׳ שעות.**

ואסור כל ימות החול אי אמרת בשלמא יש תחומין היינו דבשבתות ובימים טובים מותר אלא אי אמרת אין תחומין בשבתות ובימים טובים אמאי מותר שאני התם דאמר קרא [1]הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא וגו׳ והא לא אתא אליהו מאתמול אי הכי בחול כל יומא ויומא נמי לישתרי דהא לא אתא אליהו מאתמול אלא אמרינן לבית דין הגדול אתא הבא נמי לימא לבית דין הגדול אתא [2]כבר מובטח להן לישראל שאין אליהו בא לא בערבי שבתות ולא בערבי ימים טובים מפני הטורח קא סלקא דעתך מדאליהו לא אתא משיח נמי לא אתי במעלי שבתא לישתרי אליהו לא אתי משיח אתי דכיון דאתי משיחא הכל עבדים הן לישראל בחד בשבא לישתרי לפשוט מינה דאין תחומין דאי יש תחומין בחד בשבא לישתרי דלא אתא אליהו בשבת האי תנא [3]ספוקי מספקא ליה אי יש תחומין או אין תחומין ולחומרא דקאי אימת דקא נדר אילימא דקאי בחול כיון דחל עליה גזירות היכי אתיא שבתא ומפקעא ליה אלא [4]דקאי בשבתא וקא נדר וביום טוב וקא נדר וההוא יומא דשרי ליה מיכן ואילך אסיר ליה: פעם אחת לא נכנסו לגמל וכו׳: תנא שפופרת היתה לו לרבן גמליאל שהיה מביט וצופה בה אלפים אמה ביבשה וכנגדה אלפים בים הרוצה לידע כמה עומקו של גיא מביא שפופרת ומביט בה וידע כמה עומקו של גיא והרוצה לידע כמה גובהו של דקל מודד קומתו וצלו וצל קומתו וידע כמה גובה של דקל הרוצה שלא תשרה חיה רעה בצל קבר נועץ קנה בד׳ שעות ביום ויראה להיכן צלו נוטה משפיע ועולה משפיע ויורד נחמיה בריה דרב חנילאי משכתיה שמעתא ונפק חוץ לתחום אמר ליה רב חסדא לרב נחמן נחמיה תלמידך שרוי בצער אמר לו [5]עשה לו מחיצה של בני אדם ויכנס יתיב רב נחמן בר יצחק אחוריה דרבא ויתיב רבא קמיה דרב נחמן א״ל רב נחמן בר יצחק לרבא מאי קא מבעיא ליה לרב חסדא אילימא בדמלו גברי עסקינן וקא מבעיא ליה הלבתא כרבן גמליאל

עין משפט נר מצוה

יד א מיי׳ פכ״ז מהל׳ שבת הלכה ג טוש״ע א״ח סי׳ תכ:

טו ב מיי׳ פ״ד מהל׳ מילה הלכה יא:

טז ג מיי׳ פט״ו מהל׳ שבת הלכה כג וסכ״ז הלכה יד טוש״ע א״ח סי׳ תה סעיף ד:

רבינו חננאל

אסור לשתות יין כל ימות החול. דכל יומא איכא למימר האידנא לייתי, ומותר בשבתות וימים טובים דליכא למיחש דילמא אתי. ש״מ יש תחומין בקפיצה למעלה מעשרה. ודחינן לא משום דבעי מיתא אליהו מאיתמול כו׳, ופשוטה היא מינה דאין תחומין. דאי יש תחומין כיון דאליהו לא אתא בשבת משיח נמי לא אתי (בחר) בשבת. מיהו בחר בשבת נשתרי. ואמרינן תנא ספוקי מספקא ליה ומחמיר הכי והכי. דקאי אימת ונדר אי נימא בתול כיון דחל נזירות עליה היכי אתיא שבת ומפקעא ליה דקתני ומותר בשבת. אלא בשבת נדר או ביום טוב, וההוא יומא בלתוד הוא דשרי מיכן ואילך אסיר, ואפי׳ בשבתות וימים טובים. מתני׳ פעם אחת לא נכנסו לגמל עד שחשיכה כו׳. מנא ידע. תנא שפופרת היה לו לרבן גמלי׳ שהיה צופה ומביט בה אלפים אמה ביבשה, וכנגדן אלפים בים. פי׳ כעין שפופרת עשויה מן נחשת היתה לו לרבן גמלי׳ ושיער בה אלפים אמה ביבשה והיתה אצלו לשער בה בים. ומפורש כך בירושלמי ה) מצופית היתה לו לרבן גמליאל והיה משער בה עיניו למישור אלפים אמה והיה משער בה בים. ולמה ליה למימר והיינו בתוך התחום עד שלא חשיכה. והא רבן גמליאל שרי משחשיכה אם נכנסו לגמל כגון דיר וסהר. חפתר כשהיה בלמין יתר מבית סאתים. ולא יהיו מחיצות גבוהות עשרה, ולא יהו פרצות יותר מעשר, ולא יהא עומד כנגד עומד ופרוץ כנגד פרוץ. הרוצה לידע כמה עומקו של גיא מביא שפופרת ומביט בה קרקעית הגיא וחוזר וצופה ומביט בה למעלה במישור. אם רואה במישור ק׳ אמה ידע שעומקו של גיא ק׳ אמה. וכן כשיעור הזה הרוצה לידע גובהו של דקל, יסור צילו וצל קומתו ויראה כמה הוסיף צילו על קומתו, וישער כפי השיעור הזה להקל ויודע כמה גובהו של דקל. חני ר׳ חייא הרוצה שלא תשרה חיה רעה בצל קברו, נועץ קנה משעה רביעית ביום ויראה היכן נטה צילו, משפיע ועולה משפיע ויורד. פי׳ משעה ד׳ ביום החמה נכנסת לישוב והבריות מן(ת)בקשות הצל, ומשפע ועולה, כלומר מיצר מלמעלה ויורד כגון מדרון שלא יהא לו צל כל היום כולו. נחמיה בר רבא בר חנילאי משכתיה שמעתא בשבת ויצא חוץ לתחום. אמר לו רב חסדא לרב נחמן נחמיה תלמידך שרוי בצער חוץ לתחום. אמר לו לך ועשה לו מחיצה של בני אדם ויכנס, דקיימא לן דמחיצה שנעשית בשבת הויא מחיצה, רב נחמן כשמעתיה.

ה) וע״ש בקר״ע ופ״מ פי׳ ד׳ הירושלמי כאן.

מסורת הש״ס

1) ספסים יג., 2) [שמות מז:], 3) [שם יג. וע״ש וכרש״י דהתם ד״ה לא בערבי שבתות וכו׳], 4) [שיך במשנה דלעיל מא:], 5) [וע״ע תוס׳ כ״ב מו: ד״ה שלח וכתוס׳ ניטין לא: ד״ה אמא ותוס׳ לעיל יח: ד״ה מתקיף].

תורה אור השלם

1. הנה אנכי שלח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום יי הגדול והנורא: מלאכי ג כג

הגהות הב״ח

(ו) תוס׳ ד״ה אלי תנא וכו׳ והכא דתניא בפ״ק דספסים. נ״ב דף יג ועיין מ״ש שם:

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה יתיב רב נחמן בר יצחק וכו׳ משפע דרב נחמן בר יצחק לאו היינו ר״ג. עי׳ לעיל דף יח ע״ב תוס׳ ד״ה מתקיף ולקמן עב ע״ב:

מוסף רש״י

לא בערבי שבתות כו׳ מפני הטורח. שם לכן לעמוק כשעודות שבת ויעודכו כו׳ (ספסים יג.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com